

jamstvo tudi za izboljšanje gmotnega položaja. Če bomo to dosegli, potem bo znal proizvajalec-upravitelj odločiti v korist tega bodisi v delavskem svetu in stanovanjski skupnosti

V uvodnih besedah ško varstvo osvetlila č pestro in terja neodlož imamo vse pogoje, zlast nas, ki nam je naš družikalne organizacije st da posvečajo vso skrb načine in oblike, da za komunami — zagotovijo državljanji v polni meri dolžnosti, ki jim jih naljanja, ter zagotovili zd

moji moči, da bi otrola je izredno široko in odločljivo akcijo. Za to odločnejša pobuda vseh a morajo prav naše sin- evanj, saj so poklicane, i naporih naj iščejo vse anjskimi skupnostmi in je, da bodo lahko naši e pravice in izpolnjevali ja in družbenega uprav-

V tem smislu ponavljam v začetku izraženo misel, da bodi današnja konferenca delovni dogovor, ki naj v razvozlavanju problemov zdravega in sodobnega varstva otrok odločno odpravi sedanje vrzeli.

VARSTVENE USTANOVE ZA OTROKE SO MATERIALNA BAZA DRUŽBENE POMOČI DRUŽINI PRI VZGOJI IN OSKRBI OTROK

Mila Jež, Zveza prijateljev mladine Slovenije

Resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, ki jo je te dni sprejela Ljudska skupščina Slovenije, je že razgibala vso javnost, da razpravlja o njeni vsebini in o družbenem varstvu otrok.

Resolucija poudarja družbeni pomen varstva otrok, potrjuje pravilnost dosedanjih družbenih prizadevanj na tem področju, obenem pa odpira široke možnosti za hitrejše in uspešnejše urejanje problemov otroškega varstva. Ob tem pa izpodbuja starše in druge državljanje ter vse družbene činitelje k večji prizadevnosti in odgovornosti za uspešno urejanje teh problemov.

Njena temeljna načela moramo sprejeti kot vodilo našega bodočega dela:

1. otroško varstvo je sestavni del splošnih prizadevanj za uspešen vsestranski razvoj mladine, za nove družbene odnose in za izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi. Zato se mora razvijati hkrati z družbenim napredkom;

2. otroško varstvo vključuje tudi vzgojo, kajti varstvo dosega svoj namen le, če istočasno smotrno aktivizira otrokove zmogljivosti in okolje za to, da bi dosegli napredek v razvoju in oblikovanju mlade osebnosti. Otroško varstvo mora upoštevati družbene vzgojne smotre;

3. razvoj in oblikovanje mladega človeka terjata tako od družine kakor tudi od družbe, da ustvarita otroku za to potrebne pogoje. V teh prizadevanjih se družinska in družbena vzgoja dopolnjujeta.

Na tej osnovi naj današnje posvetovanje ugotovi sedanje stanje družbenega varstva otrok, analizira in razčisti še nekatere probleme s tega področja, obenem pa naj bo tudi uspešen začetek široke akcije za pospešen razvoj otroškega varstva.

Ugotavljamo, da smo predvsem v zadnjih treh letih s široko družbeno politično akcijo že dosegli znaten napredek v pospešenem urejanju materialne baze otroškega varstva, zlasti v razvoju omrežja, vsebine in oblik varstva, vendar to področje družbene dejavnosti še znatno zaostaja za potrebami in možnostmi, pogojenimi s splošnim družbenim in gospodarskim napredkom.

Razvoj komunalnega sistema in dejavnost stanovanjskih skupnosti, njihova orientacija na urejanje problemov življenjskega standarda družin ter neposredno vključevanje državljanov samih v zadovoljevanje njihovih potreb ob pobudi in podpori družbenih organizacij pomenita važen preokret v smeri pospešenega urejanja problemov otroškega varstva skladno s potrebami in materialnimi možnostmi določenega okoliša. Ob prizadevanjih in naporih družbenih organizacij, organov stanovanjskih skupnosti in državljanov samih ter ob povečani pomoči ljudskih odborov smo začeli v okviru stanovanjskih skupnosti bolj pospešeno ustanavljati varstvene ustanove, graditi igrišča, urejati pionirske sobe, klube itd. Ob večji aktivnosti in pritisku subjektivnih činiteljev se ljudski odbori vse bolj zavedajo odgovornosti za razvoj varstvenih ustanov v komuni, prevzemajo obveznosti za investicije in vzgojni kader ter na osnovi temeljitejših analiz že vključujejo programe varstva otrok tudi v družbene plane komun.

Ob družbenih prizadevanjih za razvoj otroškega varstva se je v širših razpravah, na posvetovanjih in v praksi sami izoblikoval nov profil kombinirane varstvene ustanove. Prav tako je spodbuda državljanov sprožila raznovrstne nove oblike, ki so prav tako pomembne za varstvo otrok. Ustanove ustanavljamo bliže družini, v njih so vključeni otroci različnih starosti, vsebinsko in organizacijsko se oblikujejo po dejanskih potrebah otrok in družine svojega okoliša. Poleg rednega varstva in oskrbe razvijajo razne aktivnosti po interesih tudi za druge otroke v stanovanjski skupnosti, ki niso njihovi redni oskrbovanci. V vseh teh oblikah se tudi že pričanja uveljavljati otroška samouprava; otroci prevzemajo obveznosti v delu ustanove, si sami ob pomoči vzgojnega osebja urejajo razvedrilo itd. Starši in drugi državljanji so pričeli sodelovati pri upravljanju in delu ustanov ter jim pomagati, da se vsebinsko in organizacijsko razvijajo, kar prispeva tudi k izboljšanju gospodarjenja ustanov.

Problemov varstva otrok se vse bolj lotevamo z vidika proučitve potreb celotnega okoliša, t. j. celotne stanovanjske skupnosti. Ob upoštevanju že obstoječih objektov — varstvenih ustanov, šolskih kuhinj, igrišč, pionirskih sob, delavnic itd., ob prepletanju in dopolnjevanju njihovih funkcij vse bolj izkoriščamo vse možnosti varstva otrok in tako bolj kompleksno urejamo probleme.

Tudi v urbanističnih in gradbenih programih ponekod že upoštevamo potrebe otrok. Nenačrtno širjenje omrežja otroških objektov prehaja v nekaterih centrih že v načrtno planiranje, sloneče na konkretnih potrebah stanovanjskih skupnosti oziroma občin.

V sodelovanju s Svetom za šolstvo in Zvezo prijateljev mladine ter drugimi družbenimi organi smo izdelali pedagoško gradbene normative, ki upoštevajo naloge kombiniranih ustanov ter zagotavljajo pedagoški in prostorski minimum varstva otrok. Normativi zajemajo vse vrste prostorov, kjer se lahko razvija varstvo otrok — od sob, stanovanj v blokkih do samostojnih

poslopij in igrišč ter služijo kot osnova za planiranje in gradbeno načrtovanje ustanov.

Znaten uspeh smo dosegli v povečanju družbene skrbi za usposabljanje vzgojnih kadrov v varstvenih ustanovah. Ob naglem širjenju omrežja ustanov se je pokazala potreba, da se delo z otroki poveri tudi laičnim kadrom, ki pa jim je bilo treba zagotoviti strokovno pomoč. Neposredna pomoč pri delu v ustanovi ter organiziranje tečajev, seminarjev, hospitacij itd. sta pripomogla, da se ta kader uspešno vključuje v varstvenovzgojno delo. Z organiziranjem oddelka za šolanje odraslih pri Srednji vzgojiteljski šoli pa je tistim laičnim kadrom, ki se žele posvetiti vzgojnemu poklicu, omogočen tudi izredni študij in tako si lahko pridobe strokovno kvalifikacijo. S tem smo odprli pot izobraževanju odraslih tudi na tem področju ter oblikovanje vzgojnih kadrov vključili v izobraževalni sistem, ki velja tudi na drugih področjih. Razširjenje dejavnosti varstvenih ustanov na delo s šoloobveznimi otroki pa zahteva tudi širše usposobljen strokovni kader, ki se šola na Srednji vzgojiteljski šoli. Potrebno je bilo, da je šola prilagodila tudi svoj učni načrt, ki pa ga bo treba v skladu z razvojem vsebine in metod dela na področju varstva otrok še dopolnjevati.

Čeprav navedene ugotovitve ne veljajo za vse komune v celoti — tu prihaja do izraza različna ekonomska osnova, razvitost oziroma nerazvitost raznih služb ter stopnja zavesti oziroma pojmovanja in vrednotenja določenih potreb — vendar menimo, da ti pozitivni rezultati nakazujejo perspektivo za vesplošno hitrejšo in uspešnejšo urejanje problemov varstva otrok, ki ga narekuje naš gospodarski in družbeni razvoj.

Skrb za varstvo in vsestransko vzgojo mladega socialističnega naraščaja ter za razvoj omrežja ustanov in objektov za varstvo, vzgojo in razvedrilo otrok mora postati naloga vseh družbenih činiteljev in državljanov v komuni in stanovanjski skupnosti

Dosedanje izkušnje so že pokazale, da stanovanjske skupnosti morejo in morajo biti neposredni nosilci organiziranja varstva otrok na svojem področju, saj kot samoupravni organizmi državljanov lahko najuspešnejše povezujejo pobude in napore državljanov z družbenimi. Vendar so stanovanjske skupnosti šele v razvoju ter svojim nalogam v celoti še niso kos. Pri razvijanju dejavnosti na področju varstva otrok so jim družbene organizacije premalo pomagale ter so se često raje same lotevale izpolnjevanja nalog. Zato so dosedanji uspehi bolj plod aktivnosti in prizadevnosti družbenih organizacij in posameznikov ter posameznih stanovanjskih skupnosti kot pa organizirane, načrtno, skupne dejavnosti vseh činiteljev, ki delajo na področju skrbi za otroke, predvsem pa aktivnosti in sodelovanja državljanov samih. Da bi stanovanjske skupnosti lahko uspešno in kompleksno urejale vprašanja otrok in družin na svojem območju, bi morale temeljito poznati njihove potrebe. Ob pomoči družbenih organizacij bi morale z analizami ugotoviti, koliko je zaposlenih prebivalcev, koliko od teh je zaposlenih žensk, koliko otrok je potrebnih varstva, kakšno je stanje in kolikšne so zmožljivosti ustanov, kako jih je možno čim bolj in čim bolj racionalno izkoristiti, kakšne ustanove in oblike so še potrebne na njihovem področju itd. Na osnovi konkretnih podatkov in ekonomskih računov, upoštevajoč pri tem materialno zmožljivost staršev in državljanov samih, pa bi morale aktivizirati čimveč organov, družbenih in gospodarskih

organizacij, hišne svete, šole in državljane — v vseh vprašanjih, tako glede investiranja, deleža v stroških ustanov za vzdrževanje, razvijanje vsebine in oblik varstva itd. Spodbuditi bi bilo treba tudi tiste družbene činitelje v komuni, ki so stali doslej bolj ob strani — gospodarske, sindikalne organizacije, zbornice proizvajalcev, da bi ugotavljali potrebe po varstvu otrok ter zagotovili tudi materialna sredstva za njihovo zadovoljevanje.

Tudi odnosi staršev do varstva otrok se bodo morali bistveno spremeniti. Zanimanje staršev se še vedno omejuje predvsem na zanimanje za lastnega otroka v ustanovi. Zainteresiranosti staršev in državljanov za celotno dejavnost ustanove ter pripravljenosti za sodelovanje v delu ustanove pa je malo. Večja je njihova pripravljenost sodelovati v raznih občasnih akcijah, kot n. pr. ob prireditvah, izletih, praznovanju otroških praznikov itd., le malo pa jih sodeluje v rednem delu ustanove. Tudi starši, ki sodelujejo v upravnih odborih, so le v redkih primerih pripravljeni prevzeti stalne obveznosti v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo in interesom, kot n. pr. opravljanje administrativnih oziroma finančnih poslov, vodenje interesnih krožkov, dežurstvo itd. Po podatkih ankete Zavoda za napredek šolstva LRS sodeluje v 20 varstvenih ustanovah, kjer je zaposlenih 219 stalnih in 47 občasnih delovnih moči, v vzgojni in drugi dejavnosti le 17 prostovoljnih sodelavcev. Tudi sveti staršev, ki bi k zainteresiranosti staršev za probleme varstva otrok lahko mnogo prispevali, so še malokje organizirani. Med vzroki takega stanja je prezaposlenost staršev le delno opravičilo, globlji vzroki za nezainteresiranost staršev za probleme otrok pa so pogosto v pomanjkanju družbene zavesti in vzgojne odgovornosti. Starši često dajejo prednost skrbi za izboljšanje osebnega standarda, skrbe, da je otrok lepo oblečen, opremljajo stanovanja, kupujejo avtomobile itd., ne posvečajo pa dovolj skrbi vzgoji in razvoju svojih otrok, kaj šele da bi se zavzemali za razvozlanje problemov vseh otrok v stanovanjski skupnosti. In tu gre za oblikovanje zavesti staršev in drugih državljanov, da bodo razumeli svojo vlogo in naloge na področju družbenega varstva in vzgojo otrok. Ne gre le za pripravljenost in prizadevnost, ki izvirata iz zanimanja le za lastnega otroka, ampak gre za družbeno zavest, za skupno odgovornost vseh državljanov za vzgojo naših otrok. Dosedanje izkušnje nam kažejo, da je sodelovanje staršev in državljanov pri razvijanju ustanove mnogo boljše tam, kjer je bila ustanova osnovana na njihovo neposredno pobudo in kjer so od vsega začetka — že v samih pripravah tesno sodelovali. Zato je potrebno, da jih čimbolj pritegnemo k sodelovanju, da uresničimo čimveč njihovih pobud, da se uveljavijo njihovi predlogi — kje in kakšna ustanova je otrokom na njihovem območju potrebna in koliko bodo sami pomagali pri njenem organiziranju in delu. Le aktiven odnos staršev in državljanov do urejanja vprašanj otroškega varstva bo zagotovil, da se bodo urejala vprašanja hitreje in v skladu z njihovimi potrebami. Zato je prav naloga družbenih organizacij, da opozarjajo državljane na roditeljske in državljanske dolžnosti in da jih vključijo v vsa družbena prizadevanja na področju skrbi za otroka.

Ob prenosu ustanov v pristojnost stanovanjske skupnosti bi bile potrebne temeljite politične priprave na terenu. Marsikje je prenos le formalen, ker stanovanjske skupnosti niso razumele, da je bistvo prenosa v tem, da postanejo državljani sami upravljavci ustanove, ter niso dovolj razvile njihove aktivnosti. Ponekod je bil prenos opravljen le z odločbo, ne da bi ustanova kakorkoli spremenila svojo vlogo in naloge v stanovanjski skupnosti.

Družbeno upravljanje

Ob tem tudi upravni odbori ustanov niso dobili dovolj pomoči in izpodbud ljudskih odborov in stanovanjskih skupnosti, predvsem pa jim družbene organizacije niso posredovale naprednejšega pojmovanja o organizaciji in vlogi varstvenih ustanov. Nujno je potrebno, da v upravnih odborih aktivno sodelujejo tudi predstavniki stanovanjskih skupnosti, družbenih in gospodarskih organizacij, da so upravni odbori temeljito seznanjeni s problematiko otrok in družin ter da na tej osnovi usmerjajo in razvijajo skupno s kolektivom ustanove njeno dejavnost. Družbeno upravljanje moramo uveljavljati tudi na področju drugih oblik varstva otrok, kot so igrišča, pionirske sobe, delavnice itd. Kakšne oblike so najprimernejše, bo pokazala praksa. Hišni sveti so n. pr. ena izmed oblik upravljanja, vendar se sedaj ukvarjajo predvsem z materialnimi vprašanji. Če pa bi njihova dejavnost dobila bolj družbeno politično vsebino s tem, da bi se poglobljali tudi v probleme družin in njihovih otrok v bloku in jih po možnosti urejali ob aktiviziranju samih stanovalcev, bi se lahko uspešno vključili v širša prizadevanja skupnosti. Prav ob pomoči hišnih svetov se ponekod tako imenovani pionirski hišni sveti oziroma klubi pionirjev že lepo razvijajo. Pionirski starešinski sveti so se n. pr. v razvijanju oblik organiziranega prostega časa otrok dobro uveljavili na šolah, pogrešamo pa njihovo aktivnost v širši skrbi za otroke izven šole.

Razširitev omrežja varstvenih ustanov je ena osnovnih nalog

Kljub temu da se je v zadnjih letih omrežje otroških ustanov razširilo, še daleč ne ustreza naraščajočim potrebam po varstvu otrok. Tudi ni enakomerno razvito v vseh proizvodnih področjih. Povečalo se je predvsem v mestih, t. j. v prid otrokom uslužbencev, čeprav je tudi tu še velika vrzel, manj pa v industrijskih centrih ter na podeželju ob kmetijskih obratih. Vzrok je predvsem v nezadostni osveščenosti in premajhni politični aktivizaciji industrijskih in kmetijskih proizvajalcev samih kakor tudi v nerazumevanju delovnih kolektivov, sindikalnih in gospodarskih organizacij za te potrebe. Skrajni čas je, da pospešimo urejanje problemov varstva otrok in da zagotovimo materialno osnovo za razvijanje vseh oblik otroškega varstva. Sedanje potrebe zahtevajo, da čimprej povečamo zmogljivosti varstvenih ustanov vsaj za 30 %.

Seveda pa je za pospešen razvoj omrežja eden osnovnih problemov — zagotovitev prostorov v mestih in večjih industrijskih centrih. Neupoštevanje potreb po otroških ustanovah oziroma objektih za otroke v urbanističnih programih in programih stanovanjske izgradnje naselij je še vedno pereč problem. Cela vrsta urbanističnih načrtov ne zajema niti površin za otroška igrišča in celo že urejena igrišča se morajo često umakniti drugim napravam, ne da bi zagotovili druge površine. Tu je predvsem skupna naloga stanovanjskih skupnosti in družbenih organizacij, da pripravijo utemeljene predloge za omrežje objektov za otroke ter da z vso vztrajnostjo dosežejo, da se v urbanističnih načrtih tudi upoštevajo. Tudi zaradi minimalnih stanovanjskih površin smo dolžni zagotoviti otrokom potrebne prostore.

Pri tem pa je zelo važna lokacija. Objekt za otroke naj bo odmaknjen od prometne žile, da otroci pri igri ali pri prihajanju in odhajanju niso iz-

postavljeni nevarnosti. Pri tem je često potrebno tudi pravilno oblikovanje pogledov državljanov samih na potrebe otrok. Primer v neki ljubljanski stanovanjski skupnosti, da so se starši na račun garaž odpovedali igrišču v neposredni bližini blokov ter predlagali zanj prostor, ki je na prometnem kraju, najbrž ni osamljen. Opustiti moramo tudi staro prakso, da objekte za otroke zgradimo na robu mesta oziroma naselja, ter začeti uveljavljati načelo, da se na določeno število otrok in družin planira prostor za otroke. Potrebno je, da se urbanistični in gradbeni organi seznanijo s potrebami družin v določenem okolju, z načeli in oblikami otroškega varstva ter pred izdelavo urbanističnega načrta vsa vprašanja prediskutirajo s stanovanjskimi skupnostmi in družbenimi organizacijami.

Prvi širši poizkus v tej smeri je idejni načrt bodočega omrežja varstvenih ustanov v Ljubljani, ki ga je izdelal Okrajni zavod za urbanizem s sodelovanjem Zveze prijateljev mladine in prosvetno-pedagoške službe, ki sta zbrali potrebno dokumentacijo. Potrebno bi bilo, da bi na njegovi osnovi to delo nadaljevali ter izdelali konkreten program za sedanje in tudi bodoče potrebe, ki pa bi moral upoštevati sedanjo razvrstitev ter bodoči razvoj otroškega varstva v stanovanjskih skupnostih. Prav bi bilo, da bi prizadevnost ljubljanskega Okrajnega zavoda za urbanizem spodbudila tudi druge urbanistične organe, da se lotijo teh vprašanj.

Urediti bi bilo treba tudi vprašanje izdelave tipiziranih načrtov otroških ustanov za različna okolja (novo naselje, staro oziroma mesto, kjer je malo površin, za dopolnitev starega naselja, za podeželje). Za ta posamezna okolja je treba izdelati orientacijske tipske projekte, ki bi nakazali ustrezne rešitve s programskega, funkcionalnega in ekonomskega vidika. Take projekte bi bilo moč prilagoditi posameznim okoljem ter bi jih morda z dopolnili oziroma popravki lahko uporabljali razni organizatorji otroškega varstva, s tem, da funkcionalnost ostane taka, kot je v projektu že proučena in nakazana. S tem bi prihranili znatna družbena sredstva. Največ sedanjih ustanov je namreč v starih poslopijih, tiste, ki so bile zgrajene v zadnjem času, pa še niso funkcionalno povsem prilagojene potrebam kombinirane ustanove. Zato investitorji iščejo izhod v novih načrtih, pri čemer trošijo znatna sredstva. Ker ne poznajo funkcionalnosti ustanove, izdelavo načrtov povsem prepuščajo arhitektom. Tako so ti projekti često precej razkošni ter ustrezajo bolj z arhitektonskega, manj pa s funkcionalnega vidika, da jih šele pozneje dopolnjujejo in popravljajo.

Pri Zvezi prijateljev mladine skuša to vprašanje urejati skupina strokovnjakov, ki svetuje organizatorjem pri graditvi otroških ustanov ter sodeluje pri izboljšavi projektov. Vendar s tem še daleč ni zagotovljen sistematičen vpliv na projektiranje ustanov. Drugega organa, ki bi sistematično študijsko proučeval notranje funkcioniranje ustanov, njihov perspektivni razvoj, urbanistično ukrepanje itd., pa nimamo. Sistematični študij teh vprašanj bi nedvomno močno vplival na nadaljnjo načrtno in racionalno planiranje družbenega varstva otrok. Tudi strokovna združenja arhitektov in gradbenikov bi morala posvetiti več pozornosti problemom varstva otrok.

Zveza prijateljev mladine bo v sodelovanju z dvema občinama še v Tednu otrok razpisala natečaj za izdelavo štirih tipskih projektov otroških ustanov, ki bodo izdelani tako, da bodo lahko služili tudi drugim organizatorjem otroških ustanov.

*Vsebina varstvenih ustanov je še premalo prilagojena delu z otroki
v stanovanjski skupnosti*

O realiziranju novih oblik varstva po dejanskih potrebah otrok v stanovanjski skupnosti lahko govorimo predvsem v novih ustanovah ter ustanovah v večjih centrih. Tu postajajo ustanove že centri za zbiranje otrok. Razširitev dejavnosti v prejšnjih vrtcih, predvsem v manjših centrih in na podeželju, pa gre zelo počasi. Vzroki so predvsem v pomanjkanju pobude državljanov samih in družbenih organizacij, v pasivnem odnosu vzgojnih kadrov v ustanovah, deloma pa tudi v objektivnih materialnih razmerah.

Varstvene ustanove z razvito dejavnostjo so poleg šole materialna osnova vseh vzgojnih prizadevanj stanovanjske skupnosti.

Spričo pomanjkanja družbenih oblik dela z otroki, spričo neorganiziranega usmerjanja prostega časa otrok, spričo prenatrpanosti šol, ki omejuje možnosti za razvijanje interesnih aktivnosti otrok v izvenšolskem času, spričo pomanjkanja kulturnih ustanov za otroke, skratka, spričo slabo razvite materialne baze za razvijanje vsestranske vzgoje in družbene skrbi za otroke se odpirajo pereči problemi, zlasti pri šolski mladini, ki terjajo korenitih ukrepov. Ustanova je često edina baza, kjer otroci lahko interesno delajo in prejemajo hrano. Lahko se v tem pogledu šola in ustanova dopolnjujeta, vendar je važno, da ustanova obstaja, da skrbi za otroke v času, ko so starši zaposleni. Zato je varstvo prav tako kot za otroka predšolske dobe pomembno tudi za šoloobveznega otroka.

V sedanjih razmerah, ko je varstvenih ustanov še zelo malo in so v glavnem prenatrpane, je širša dejavnost, ki naj bi jo ustanova razvijala v svojem okolišu, še posebno pomembna. Sem spada organiziranje interesnih dejavnosti za otroke, delo na igriščih, v sobah, ureditev prehrane otrok, organiziranje izletov, obiskov kulturnih predstav, povezovanje z drugimi oblikami varstva oziroma organiziranega prostega časa otrok, kot so pionirski, mladinski klubi, delavnice itd. Te pomembne oblike varstva se marsikje že uspešno razvijajo. Bolj razvita varstvena ustanova, ki razpolaga z usposobljenim kadrom, je dolžna skrbeti za vzgojno delo tudi drugih oblik varstva v stanovanjski skupnosti. Biti mora vzgojni center, tako da zbira otroke svojega okoliša v lastnih prostorih, ali pa jih usmerja v različne dejavnosti izven ustanove. Pri organiziranju take dejavnosti se ustanove vse premalo povezujejo z okoljem. O načrtnem in sistematičnem razvijanju širše vzgojne dejavnosti ob sodelovanju vseh drugih činiteljev — družbenih organizacij, društev, šole, strokovnih služb itd. še ne moremo govoriti. Spričo naraščanja raznih oblik varstva otrok v stanovanjski skupnosti je potrebno široko sodelovanje ustanove in njenega vzgojnega kadra ter strokovnih služb v komuni, družbene organizacije, stanovanjske skupnosti in državljanji pa jim morajo pri tem kar najbolj pomagati.

Pri razvijanju dejavnosti ustanove tudi še premalo uveljavljamo otroško samoupravo. Otroško samoupravo — sodelovanje otrok in njihovo vključevanje v delo ustanove (pri kosilu, na igrišču, skrb za mlajše, medsebojna pomoč pri učenju itd.), ki je pomemben element vzgoje, še premalo upoštevamo in je ne razvijamo v zadostni meri. Privzgojiti otroku delovne navade, usposobiti ga za življenje, vzgajati ga za bodočega proizvajalca in upravljavca, doseči, da otrok čuti pripadnost h kolektivu in soodgovornost, da se seznanja s težavami ustanove ter pomaga po svojih močeh, to zahteva velike vzgojne napore, ki pa se nam bodo prav gotovo bogato obrestovali.

Program družbenega varstva otrok v stanovanjski skupnosti postavlja torej tudi vzgojnemu kadru širše naloge

Te naloge terjajo od njega poleg usposobljenosti za delo z otroki tudi široko razumevanje družbenih problemov ter prizadevnost za njihovo urejanje. Tako dobiva vzgojni poklic tisti pomen in vrednost, ki mu v vrsti družbenih služb pripada. V pogledu nagrajevanja se vzgojno osebje uvršča v družbeni sistem nagrajevanja po vložnem delu in po dejanski usposobljenosti. S tem se odpirajo možnosti zviševanja osebnega dohodka tako strokovnemu kot laičnemu kadru, ki bo za večjo prizadevnost, za boljšo kvaliteto dela, za večje opravljeno delo poleg redne obveznosti prejemal tudi večje prejemke. Njegova naloga je, da organizira vzgojo v ustanovi, da priteguje sodelavce izven ustanove ter jim posreduje svoje vzgojno znanje. Odgovornost posameznika se v ustanovi ne omejuje zgolj na njegovo delovno področje, ampak mora preraščati v čut kolektivne odgovornosti za uspeh vse ustanove in njeno uveljavljanje v stanovanjski skupnosti.

Tudi varstvo dojenčkov je problem, ki ga morajo skupno s starši obravnavati stanovanjske skupnosti. V stanovanjski skupnosti navadno ni toliko dojenčkov, da bi bila potrebna posebna ustanova. Taka ustanova v občini pa je oddaljena od družin ter zaradi zdravstveno higienskih ukrepov, ki so v taki ustanovi potrebni, draga tako za družbo kakor tudi za starše, ki morajo nositi večje breme. Poleg tega potrebuje dojenček veliko individualne skrbi in topline ter se zato v družinskem okolju bolje razvija. Zato smo prišli do spoznanja, da bi bilo treba tudi za varstvo dojenčkov razvijati najbolj ustrezne oblike. Če so dani materialni pogoji, lahko tudi v varstveni ustanovi uredimo prostor za manjše število dojenčkov. Poskrbeti pa je treba za ustrezne zdravstveno higienske ukrepe. Verjetno pa bo največkrat primerneje, da zagotovimo varstvo dojenčkov v družinah. Take družine oziroma žene, ki bi se posvetile varstvu dojenčkov in katerim bi stanovanjske skupnosti oziroma komune preko zdravstveno socialne službe zagotovile strokovno pomoč, bi lahko prevzele v varstvo tudi po dva, tri dojenčke. Taka žena kot otroška negovalka bi lahko bila tudi v delovnem odnosu s stanovanjsko skupnostjo oziroma občino. Stanovanjske skupnosti morajo na svojem področju poiskati možnosti, da bodo varstvo dojenčkov urejale s čim manjšim trošenjem sredstev in v okolju, ki bo za dojenčka čim ustrežnejše.

*Pomembno vprašanje v sedanjem razvoju otroškega varstva
je vprašanje finansiranja*

Finansiranje varstvenih ustanov ni enotno in tudi družbene obveznosti do njih še različno pojmuje; zato vlada med ustanovami precejšnja neenakost. Da bi se te razmere zboljšale, je v resoluciji Ljudske skupščine rečeno: »Sredstva za vse oblike otroškega varstva se zbirajo iz prispevkov državljanov, družbenih skladov, ljudskih odborov in gospodarskih organizacij. Ustanovitelj priskrbi sredstva za gradnjo, opremo, investicijsko vzdrževanje in amortizacijo ter skladno z družbenimi težnjami in možnostmi tudi sredstva za vzgojno delo. Ceno storitev, ki jo plačujejo starši, pa tvorijo vsi drugi stroški.« Merilo za odmero družbenih sredstev bo prav gotovo ekonomska zmogljivost okoliša oziroma staršev, ki ustanovo uporabljajo, ter družbeni interesi za vzgojo otrok na določenem področju. Prav gotovo bo družba sama tudi v bodoče prispevala del

sredstev za vzgojno delo, če bo dejavnost ustanove res družbeno pomembna. Varstvena ustanova v stanovanjski skupnosti je ustanova s samostojnim financiranjem. Za delovanje dobi družbeno dotacijo in sredstva staršev ter mora s temi sredstvi gospodariti. S pravilnikom je določeno, katere naloge opravlja. Ustanova, ki bo razvijala široko vzgojno delo v svojem okolišu ter pri tem opravljala tudi mentorsko vzgojno delo, bo prav gotovo upravičena, da dobi več družbenih sredstev. Od kod bodo družbena sredstva pritekala, ali iz družbenih skladov komun, iz skladov za šolstvo, od stanovanjskih skupnosti, od gospodarskih organizacij, bo odvisno od konkretnih materialnih možnosti in aktivnosti državljanov samih. Starši in državljani bodo tam, kjer ustanovo potrebujejo, kot ustvarjalci družbenih sredstev, oziroma materialne baze komun, ob pomoči družbenih organizacij znali del teh sredstev tudi pridobiti in jih usmeriti v namene varstva otrok.

Povečanje prispevka staršev oziroma zmanjšanje družbene dotacije ekonomsko zmogljivim družinam je v skladu s splošnim porastom življenjskega standarda. Vendar je vsako zviševanje oskrbnine treba pripraviti skupaj s starši. Če bomo zviševali prispevke staršev brez predhodnega pojasnjevanja, lahko povzročimo le nerazpoloženje in nerazumevanje staršev. Pri tem pa je treba posvetiti vso pozornost vključevanju otrok tistih staršev, ki prispevka ne zmorejo, ter jim zagotoviti potrebno družbeno pomoč. Nekateri starši še močno obremenjuje miselnost, češ da jim je družba dolžna dajati sredstva za varstvo otrok, tudi če sami z njimi razpolagajo. Največkrat prav ti prosijo za družbeno pomoč. Taka miselnost je nezdružljiva z zavestjo današnjih proizvajalcev in upravljavcev. Bistvo samoupravljanja je prav v tem, da večji del sredstev, ki jih proizvajalci pridobivajo, tudi sami neposredno delijo, bodisi v gospodarski organizaciji, bodisi v komuni. In čim večja bo njihova produktivnost, tem večji bo njihov osebni dohodek, večji tudi skladi skupne porabe v gospodarski organizaciji in tem močnejša bo materialna osnova komune in njeni družbeni skladi. Z osebnim dohodkom in družbenimi skladi pa ustvarjamo tudi materialne pogoje otroškega varstva.

Gospodarjenje varstvenih ustanov

Z vprašanjem financiranja je tesno povezano vprašanje znižanja stroškov vzdrževanja, ki ga je mogoče doseči z racionalnim gospodarjenjem (ustanavljanjem skupnih finančnih servisov za več ustanov, z organiziranjem skupne priprave hrane v večji ustanovi ali šolski kuhinji, s sodelovanjem staršev v delu ustanove itd.). Tu bo treba dati proste roke stanovanjskim skupnostim in organom družbenega upravljanja ustanov v iskanju konkretnih in njim najbolj ustrežajočih ukrepov v pogledu organizacije in financiranja, seveda ob upoštevanju pravice staršev in državljanov, da samostojno odločajo o vseh teh vprašanjih, na katerih so neposredno zainteresirani. Pri tem pa morajo paziti, da bo gospodarjenje oziroma varčevanje slonelo na pravilni osnovi. Nekateri stanovanjske skupnosti namreč skušajo varčevati tako, da vključujejo namesto strokovnega laični kader, kateremu odmerjajo prenizke prejemke, podaljšujejo delovni čas strokovnemu kadru — ne da bi ga temu primerno nagrajevale itd. To ni pravilno in v skladu z načeli nagrajevanja po vložnem delu. Važno je, ali bo ustanova dobro ali slabo delala. In če kader uspešno dela, ga je treba tudi temu primerno stimulirati. Če se bo laična moč posvetila delu kot poklicu,

se bo morala stalno usposablјati in čim bolj bo usposoblјena, tem bolj se bo vrednotilo njeno delo in s tem tudi bolje nagrajevalo.

Poleg stalno zaposlenega laičnega kadra nekaj ustanov že uspešno vključuje v delo z otroki tudi zunanje prostovoljne sodelavce iz vrst staršev in državlјanov. Ti kadri, ki bogatijo dejavnost ustanove in olajšujejo njeno delo, tudi zmanjšujejo stroške ustanove.

V nadaljnjem razvijanju otroškega varstva je torej prvenstvena naloga družbenih organizacij, da tolmačijo načela resolucije Ljudske skupščine, da aktivizirajo starše in vse druge družbene činitelje ter razvijajo njihovo odgovornost, da se ustvarijo potrebni pogoji, da bomo tudi na področju skrbi za otroka dohiteli naš družbeni in gospodarski razvoj.

Družbene organizacije morajo temeljito proučiti potrebe po varstvu otrok ter s konkretnimi podatki in najustreznejšimi programi nastopati pred stanovanjsko skupnostjo, hišnimi sveti, zbori volivcev, pred ljudskimi odbori, zbori proizvajalcev ter zahtevati, da se v komuni zagotove materialni pogoji za izpolnitev teh programov ter da se ti vključijo v program celotnega komunalnega razvoja. Za urejanje vprašanj, ki jih organizacije same ne morejo urediti, pa naj dajejo pobudo za ustanavljanje sekcij pri Socialistični zvezi delovnega ljudstva ter tako tudi pred političnimi forumi odpirajo probleme, na katere zadevajo v svojem delu.

Gre za to, da dosežemo razumevanje in pravilno vrednotenje problemov družbenega varstva otrok in na tej osnovi dalje razvijamo njegovo materialno bazo.

RESOLUCIJA O N.

Ljudska skupščina
Zbora proizvajalcev
stanovanjske skupno
Na podlagi te o
Skrb za otroke
bino. Nastajala in r
voja in kot rezultat
uspešno rast in vzg

Z industrijskim
valstva, pospešuje
urbanizacijo in vse
bolj vključuje ženske
v proizvodnjo — kar
vpliva na spremembe
družinskih odnosov —
postaja vedno bolj
pereče varstvo otrok
zaposlenih staršev,
posebej še zaposlenih
mater.

Da bi pomagali družinam pri otroškem varstvu, je bilo zlasti v prvih povojnih letih veliko storjenega za razširitev omrežja otroških ustanov. Pri tem so bili doseženi pomembni uspehi.

V razvoju sistema ustanov otroškega varstva pa so se pokazale mnoge slabosti administrativnega ukrepanja, ki ni bilo tesneje povezano s splošnim razvojem določenega okoliša in pri katerem niso doslej dovolj sodelovali starši in drugi državlјani. Sistem otroških ustanov se je shematsko delil na socialne, zdravstvene in vzgojne ustanove. Cene teh ustanov so bile drage in so izdatki zanje večkrat presegali materialne možnosti družbe in posameznika.

IOVANJSKE SKUPNOSTI 'U

seji Republiškega zbora in
navala naloge komune in

obdobju novo in širšo vse-
splošnega družbenega raz-
n nujnosti prizadevanj za

preminja strukturo prebi-
valstva, pospešuje
urbanizacijo in vse
bolj vključuje ženske
v proizvodnjo — kar
vpliva na spremembe
družinskih odnosov —
postaja vedno bolj
pereče varstvo otrok
zaposlenih staršev,
posebej še zaposlenih
mater.